

Muligheter for norsk næringsliv i Arkhangelsk fylke

Oslo 14. januar 2009

INNHOOLD

1. SAMMENDRAG	3
2. INTRODUKSJON	6
2.1 Metode og aktiviteter i prosjektet	6
3. ANALYSE	7
3.1 Arkhangelsk fylke	7
3.2 Utdrag fra møter med russiske bedrifter og fylkesmyndighetene i forbindelse med prosjektet	8
3.3 Utdrag fra bedriftsmøter i forbindelse med prosjektet	13
3.4 Andre norske næringsinteresser og noen prosjekter i Arkhangelsk	15
3.5 Problematiske saker i Arkhangelsk fylke for norsk næringsliv	17
4. VURDERINGER	19
5. MULIGE TILTAK OG OPPFØLGING	21
6. VEDLEGG – OVERSIKT OVER VEDLEGG	23

1. SAMMENDRAG

Treindustri, transport og mekanisk industri er de dominerende driverne i økonomien. Arkhangelsk har en betydelig og variert industri, mange små- og mellomstore bedrifter finnes i fylket og regionen er kjent for høy teknologisk kompetanse. I byen Severodvinsk finnes et tungt teknologisk miljø som produserer til både militære og sivile formål. Samhandelen mellom Arkhangelsk fylke og Norge er i dag beskjeden.

Det relativt dårlige ryktet til Arkhangelsk blant enkelte norske investorer skyldes noen uheldige episoder. Norske aktører ble tvunget ut av selskapene RossNor (1994) og Selfa Artic (2006). Saken om seilbåten Britannia hemmer SMB-samarbeidet mellom Arkhangelsk fylke og norske bedrifter, den er fremdeles uløst, og har vært ført for flere russiske rettsinstanser. Den norske aktøren har fått medhold i alle rettsinstansene, men ingen utlevering av båten har skjedd frem til i dag. Saken er godt kjent i det norske SMB-miljøet som jobber med Russland i det Høye Nord, og har bidratt til at mange er skeptiske til videre investeringer i Arkhangelsk. Andre utfordrende episoder var i 2006 der daværende guvernør nektet å la selskapet BB-bygg (med en norsk partner) kjøpe en tomt. Plutselig og uventet grep fylkesmyndighetene inn, og bestemte at den norske aktøren ikke fikk inngå i eiendomshandelen. Saken er sterkt medvirkende til at Innovasjon Norges investeringsfond pr i dag ikke anbefaler norske investeringer i Arkhangelsk. Rederiet Odfjell kansellerte i 2008 en milliardkontrakt med Sevmash skipsverftet. Rederiet skriver i en børsmelding at kanselleringen skjer etter en rekke forsinkelser kombinert med prisøkninger fra verftet, og i tillegg utstrakte samarbeidsproblemer.

Arkhangelsk tekniske universitet og Pomor universitet samarbeider imidlertid begge godt med norske aktører. Potensialet for styrking av samarbeidsrelasjoner mellom Norge og universitetsmiljøet i Arkhangelsk er betydelig.

Hva angår det næringsmessige investeringsklimaet i Arkhangelsk fokuserer myndighetene på at fylket nå har et nytt management team; og at de er i en tidlig fase – men ønsker å utvikle internasjonale relasjoner. Når det gjelder vanskelige næringsmessige saker fra tidligere år innrømmes det fra fylkesmyndighetene at man har stått overfor vesentlige utfordringer. Shtokman Development AG trekkes frem som et særlig viktig selskap, og Arkhangelsk prioriterer kontakt med dem. Når det gjelder sikkerhet knyttet til investeringer har situasjonen vært vanskelig, hevder AREA (Arkhangelsk Regional External-Economic Association). Flere bedrifter i regionen mener det har skjedd vesentlige endringer etter at den nye guvernøren tiltrådte.

Aeroflot Nord, som har hovedkontor i Arkhangelsk, vurderer å åpne opp for direkte flyruter mellom St. Petersburg og det vestlige Norge, enten til Bergen eller Stavanger. En slik utvikling er sentralt i deres planer. Moskva er også en aktuell destinasjon i denne sammenheng. Fra norsk side er selskapet StatoilHydro i tett samarbeid med en rekke aktører i Arkhangelsk fylke. Av andre store norske

selskaper kan nevnes Aker Solutions og Det Norske Veritas. I tillegg driver noen få små- og mellomstore norske eller norskeide bedrifter forretningsvirksomhet i Arkhangelsk.

Mulige tiltak og oppfølging

For å styrke næringsrelasjonene mellom norsk næringsliv og Arkhangelsk fylke er det flere mulige tiltak og oppfølgingsaktiviteter som kan skje:

- En rundebordskonferanse med lokale myndigheter/næringsliv og norsk næringsliv bør gjennomføres for klargjøring av utestående problemer, men også for å formidle muligheter og frembringe informasjon til norske næringslivsaktører om fylkets forretningsmuligheter. Norsk industri har i dag et mangelfullt nærvær i Arkhangelsk, og industrien i Arkhangelsk en enda sterkere manglende tilstedeværelse i Norge.
- Transportløsninger som omfatter flyvninger Øst-Vest mellom Arkhangelsk og Norge til nedsatt reisetid bør vurderes. Slik situasjonen er i dag bruker man en hel dag for å komme seg frem til fylket fra Oslo. Løsninger ved samvirke på transportsiden med andre land i Barentsregionen med tilhørende koordinerende og eksisterende flyruter – for eksempel via St. Petersburg eller Tromsø – bør vurderes. Under Barents Industrial Partnership-konferansen i Arkhangelsk nylig lovet leder av Lapplands Handelskammer, Timo Rautajoki, at det innen ett år skal finnes en tversgående flyrute Rovaniemi – Arkhangelsk. De kompliserte transportløsningene hemmer samhandelsutviklingen med nærliggende land og markeder. Bedrede transportløsninger – om så i et par sommermåned – vil kunne bidra til gjensidig økt turismeutvikling som ofte representerer et gjennombrudd for økt kontakt, mellomfolkelig forståelse og etter hvert handel.
- Lovgivningsarbeidet for investeringer generelt og utenlandske spesielt, herunder rettshåndhevelsen av utenlandske investeringer, må forseres lokalt. Dette er et møysommelig arbeid. Man kan eventuelt vurdere fra norske myndigheters side å tilby råd og veiledning innenfor sektoren ved å bidra til en ønsket utvikling, herunder hospitering av representanter fra administrativ side på et dertil egnet og tilrettelagt kompetansehevende lovgivningsprogram i Norge. Dette må imidlertid først og fremst være et ønske fra russisk side, og rapportskriver er ikke kjent med hvor langt man er kommet i dette arbeidet i fylket.
- Arkhangelsk fylke og næringsliv bør på bakgrunn av ovennevnte presentere fylkets forretningsmuligheter både i Nord- og Sør-Norge, for bedre å promotere fylkets muligheter overfor industrien i nabolandet. Det bør i denne sammenheng vurderes etablering av tvillingby-arrangementer mellom Arkhangelsk og en eller to sentrale byer i Sør-Norge med interesser i Nord. Slike relasjoner bidrar ofte til økt engasjement utover det normale, og knytter både fylker og kommuner tettere opp mot hverandre – noe som igjen vil kunne bidra til økt integrering av økonomi og næringsliv i Arkhangelsk med norske strukturer/industri på sikt.

- Både norsk og russisk næringsliv, og industrien i Arkhangelsk har mange felles interesseområder innen olje og gass og maritim sektor. Disse kjerneområdene bør fortsatt gis økt fokus fra norsk side, samtidig som nye sektorer etter hvert kobles til. Prosjektutvikling mellom Arkhangelsk Sea Commercial Port og norske havner, FoU-institusjoner og næringsaktører er en god måte å styrke relasjonene til regionen. Logistikk er et viktig satsingsområde, og det kan vises til flere prosjekter i Norge med intern utvikling av havner når det gjelder teknologisk/økonomisk logistikk.
- For å vise handlekraft og skape entusiasme for norsk SMB-satsing er det viktig å finne en endelig løsning på Britannia-saken. Saken symboliserer – jo lengre den er uløst – hvilke vansker en norsk små/mellomstor bedrift kan komme opp i, selv om rettsinstansene i byen alle har gitt norsk eier medhold og saken nå verserer i rettsapparatet i Moskva. Båten befinner seg dog i Arkhangelsk. Etter NRHKs oppfatning kan norske myndigheter her bidra særdeles konstruktivt ved å ta saken opp med den nytilsatte Guvernøren under det forestående utenriksministerbesøket, med formål å få fortløpende i implementeringen av rettsvedtakene.
- Universitets-, forsknings- og kompetansesamarbeid er også konsepter som kan styrkes og utvikles videre. Her er det betydelig og god erfaring å bygge på ved flere miljøer i Norge, særskilt i Nord-Norge. Kompetanseprosjekter bør inkludere næringsliv for å styrke bedrifters verdiskaping, og samhandling med industrielle aktører er nødvendig for å sikre en slik forankring.
- Utvikling av SMB-sektoren er sentral for russiske myndigheter med tanke på å oppnå en solid og stabil middelklasse i Russland innen 2020. Norge har bred erfaring med utvikling av små og mellomstore bedrifter, og det bør derfor iverksettes tilsvarende prosjekter i Arkhangelsk med lokale tilpasninger som SIVA og Innovasjon Norge har i Murmansk, jamfør Sivatechs planer. Dette kan godt innledningsvis begynne med at NRHK, SIVA og Innovasjon Norge i fellesskap legger til rette ulike tiltak for fremming av slikt samarbeide - og kompetanseoverføring i løpet av vår/høst 2009. Dette ble gjennomført i mindre skala i Krasnodar sist år, og møtte stor lokal interesse.
- Forskningsparken i Narvik og NRHK har for øvrig en søknad inne i Utenriksdepartementet om finansiering av et prosjekt for lokalisering av språkutdanning i russisk for norske næringslivsledere i Arkhangelsk. Vi har i fellesskap lagt opp til nettopp gjennomføring i Arkhangelsk – som er en tradisjonell russisk by og også sentrum for den tidligere Pomorhandelen – og som derved vil bidra til å gjøre Arkhangelsk mindre fremmed for norske næringslivsledere og bedriftsrepresentanter. Dette vil medvirke til at flere bedrifter på sikt vil oppsøke byen for å undersøke forretningsmulighetene. Det kan naturlig nok også legges inn informasjonsmøter med både myndigheter og bedrifter om forretningsmuligheter, selv om språkutdanning er det primære for søknaden.

2. INTRODUKSJON

Det norske generalkonsulatet i Murmansk har ønsket å få utarbeidet en mulighetsstudie for norsk næringsliv, med blant annet fokus på investeringsklima, av Arkhangelsk region i Det nordvestlige Distrikt i Den Russiske Føderasjon. Bakgrunnen er guvernørskifte i Arkhangelsk fylke, og den nye guvernøren ønsker økt nærings samarbeid med Norge.

Gjennom flere år har området hatt et relativt dårlig rykte blant norsk næringsliv, og resultatene når det gjelder nærings samarbeid med norsk industri er svake – særlig med tanke på norske investeringer i fylket.

Oppdraget ble gitt til Norsk-Russisk Handelskammer (NRHK) som er en bilateral næringsforening representert i Norge og Russland, som har både norske og russiske medlemsbedrifter.

2.1 Metode og aktiviteter i prosjektet

Det er gjennomført en rekke møter med myndigheter, organisasjoner og industri i Arkhangelsk fylke. I tillegg er det benyttet dokumentstudier for å innhente informasjon. Fylkesmyndighetene i Arkhangelsk bistod NRHK i arbeidet, og hadde invitert representanter fra myndigheter og industri i Severodvinsk til et møte med representantene for Norsk-Russisk Handelskammer. For å få myndighetenes reaksjoner tok NRHK opp flere problematiske saker og erfaringer ved norsk næringsliv i fylket i de senere år.

Det er avholdt to workshops med Innovasjon Norges investeringsfond og Sivatech i prosessen med rapporten. Prosjektet har hatt en relativt begrenset økonomisk ramme. Timeverket som er lagt ned fra NRHK overskrider rammen betydelig, men det var på forhånd avtalt med generalkonsulen at NRHK skulle bidra med en egeninnsats. Den økonomiske rammen har ikke tillatt dyptgående undersøkelser av investeringsmuligheter innen de enkelte industrielle sektorer. Hovedfokuset har vært å finne muligheter for styrkede bilaterale forretningsrelasjoner mellom Arkhangelsk fylke og Norge, og innenfor dette perspektivet finnes både muligheter og begrensninger.

Norsk-Russisk Næringslivsjournal har i sitt nummer 2/2008 en artikkel om norsk næringslivs erfaringer i Arkhangelsk. Flere næringslivsrepresentanter ble intervjuet, og artikkelen er en av kildene for rapporten. Studier i Arkhangelsk ble utført i perioden 8. desember til 12. desember 2008. Deretter har det vært foretatt flere møter med norske aktører og innhenting av informasjon pr e-post og telefon. Gjennomføring av rapportskrivning har skjedd primo januar 2009. Rapporten er skrevet av Jørn Tverseth ved Norsk-Russisk Handelskammer, og feltarbeidene ble gjennomført av Jørn Tverseth og NRHKs representant i Russland, Vladimir Bagreev.

3. ANALYSE

3.1 Arkhangelsk fylke

Samhandelen mellom Arkhangelsk fylke og Norge er i dag beskjeden. Økonomien i Arkhangelsk er dominert av treforedlings- og papirindustri. Halvparten av alle industriansatte i regionen arbeider ved sagbruk, trevirke- og papirindustri. Utenlandske investeringer i fylket knyttes til denne industrien, men det har ikke vært særskilt interesse fra norsk side for denne sektoren. Trelast, tømmer og papirvarer utgjorde to tredjedeler av eksporten fra fylket i 2007, og gikk i hovedsak til Polen, Nederland og Tyskland. Importen av varer og tjenester fra Norge var bare på litt over 7 % av den totale importen til Arkhangelsk fylke, og importen knyttet seg i hovedsak til et par store skipsbyggingsprosjekter.

Treindustri er, sammen med transport og mekanisk industri, de dominerende driverne i økonomien. Arkhangelsk har en betydelig og variert industri, mange små- og mellomstore bedrifter finnes i fylket og regionen er kjent for høy teknologisk kompetanse. I byen Severodvinsk finnes et tungt teknologisk miljø som produserer til både militære og sivile formål.

Innen industrien er følgende områder godt utviklet:

- Skipsbygging og skipsservice
- Produksjon av maskiner og utstyr for treindustrien
- Produksjon av maskiner og utstyr for snørydding
- Produksjon og montering av utstyr til metallhåndteringsindustri

Finanskrisen som verden er inne i har særlig rammet treindustrien.

Kompetanse

Pomor State University er et klassisk universitet med et bredt sammensatt fagområde. Universitetet har ca 15.000 studenter og ca 2.200 ansatte. Pomor universitetet har et eget norsk senter, og samarbeider med en rekke institusjoner i Europa, inkludert norske. Arkhangelsk State Technical University er det andre store universitetet i byen. Representantene for NRHK hadde eget møte med universitetet, og det er omtalt senere i rapporten.

Begge universitetene er knyttet opp mot en rekke norske samarbeidspartnere, både institusjoner og bedrifter. Potensialet for styrking av samarbeidsrelasjoner mellom Norge og universitetsmiljøet i Arkhangelsk er godt.

3.2 Utdrag fra møter med russiske bedrifter og fylkesmyndighetene i forbindelse med prosjektet

I arbeidet med rapporten møtte Norsk-Russisk Handelskammer følgende representanter for myndighetene:

- Dmitriy A. Pletnev, viseguvernør for økonomisk utvikling og finans
- Nikolay Zhirkov, leder for industrikomiteen i Arkhangelsk fylke
- Vladimir V. Kirillov, leder for komiteen for internasjonale relasjoner og tursimeutvikling i Arkhangelsk fylke
- Anna Tyutrina, leder av seksjon for internasjonale prosjekter og programmer i den internasjonale komiteen i Arkhangelsk fylke
- Alexander Gusakov, nestleder av økonomisk avdeling i Severodvinsk administrasjon
- Oleg Popov, leder av seksjon for investeringspolitikk i den økonomiske avdelingen i Severodvinsk administrasjon

Arkhangelsk fylkesadministrasjon trekker frem den høye kompetanse innen arbeidsstryken og et velutviklet utdanningssystem. Arkhangelsk tekniske universitet og Pomor universitet samarbeider begge med norske aktører. Myndighetene prioriterer satsing på utvikling av små- og mellom store bedrifter. Telekom er godt utviklet i regionen, ifølge representanter for administrasjonen. Innen mekanisk industri ser myndighetene for seg en utvikling innen:

- Produksjon av hydrauliske installasjoner og løfteutstyr
- Produksjon av elektriske systemer og navigasjonsutstyr
- Stål- og metallkonstruksjoner
- Ventilasjonssystemer

Når det gjelder transportfortrinn trekker myndighetene frem Arkhangelsk som lokalisert nærmere større byer i Russland enn for eksempel Murmansk når det gjelder omlasting fra sjøtransport. De ønsker å bygge en dypvannskai for å kunne motta større sjøgående skip. Innen luftfart opererer både Aeroflot Nord og United Air Group i regionen. Planer for vekst i godstrafikken omhandler olje, kull og stykkgoods. Pr i dag er det ikke noen finansiering for bygging av dypvannskai.

Satsing på atomkraft vil gi tilgang på rimelig elektrisk kraft til industrien. En forstudie er gjennomført, og anlegget som planlegges vil ha en forventet levetid på 60 år. Tyngre industrisektorer som oljeraffinerier og tungindustri/tyngre mekanisk produksjon kan nyte godt av dette, men også andre sektorer som treforedling, fiskeoppdrett og gartnerier kan ha utviklingsmuligheter.

Arkhangelsk regionen prioriterer utvikling innen følgende fem industrielle sektorer:

- 1) Skipsbygging
- 2) Maskinering/maskinindustri
- 3) Treindustri
- 4) Transport
- 5) Turisme

Hva angår det næringsmessige investeringsklimaet i Arkhangelsk, fokuserer myndighetene på at fylket nå har et nytt management team; og at de er i en tidlig fase, men vil utvikle internasjonale relasjoner. Nederland og Finland trekkes frem som interessante samarbeidsland. Samhandling mellom lokale og internasjonale bedrifter er ønskelig fra myndighetens side. Mange bedrifter i regionen har gode ideer, hevdes det, men de er ikke like gode på markedsaktiviteter som de utenlandske selskapene.

Når det gjelder vanskelige næringsmessige saker fra tidligere år innrømmes det fra fylkesmyndighetene at man har stått overfor vesentlige utfordringer. De mener de er villige til å løse saker når de oppstår, men fremhever i alle sammenhenger den endrede situasjonen med ny guvernør og ny ledelse i fylkesadministrasjonen. Leder av komiteen for internasjonale relasjoner uttaler også at de følger med og kontrollerer selskapene i større grad enn tidligere. En liste over mulige investeringsprosjekter vil bli utarbeidet fra Arkhangelsk fylke sin side.

Viseguvernøren for økonomi fremhever adoptering av føderale lover som et virkemiddel, og mener det gir investeringsfordeler og gode verktøy for både myndigheter og industri. Gjennom praktisk tilnærming vil de støtte industrien, men det må skje i en systematisk prosess som har flere steg, ifølge fylkesadministrasjonen. For tiden diskuteres det en ny lov som skal til for å trekke utenlandske investorer til regionen.

Shtokman Development AG trekkes frem som et særlig viktig selskap, og Arkhangelsk prioriterer kontakt med dem.

Når det gjelder samarbeid med industrien i Severodvinsk, ble dette også diskutert. Myndighetene der vil ha internasjonale relasjoner, men hindres i betydelig grad gjennom bestemmelsene om militær by som svekker fri tilgang til byen for utenlandske borgere.

Følgende representanter for industrien i Arkhangelsk fylke deltok også i møter:

- Sergey Smirnov, direktør for leverandørsenteret Sozvezdye og direktør for foreningen Arkhangelsk Regions eksterne økonomiske relasjoner (AREA)
- Pavel Pershin, sjefsingeniør/sjefsteknolog, Zvezdochka skipsbyggingssenter
- Boris Suetin, sjefsdesigner i Sevmash
- Mikhail Varakin, nestleder i økonomi- og markedsavdelingen i Sevmash
- Nickolay Shcherbinin, direktør for senter for offentlig informasjon og analyser knyttet til demontering av atomubåter
- Konstantin Kulikov, representant for Onega engineering og teknisk byrå

Gjennom foreningen "Arkhangelsk Regional External-Economic Association (AREA)" forsøker man å utvikle et positivt investeringsklima og promotere lokale produkter og tjenester til det internasjonale markedet. 17 av de viktigste selskapene er organisert i foreningen. AREA kan være et nyttig kontaktpunkt for utenlandske selskaper som vil drive forretningsaktiviteter med samarbeidspartnere i Arkhangelsk fylke.

Ifølge foreningen har det ikke vært mange samarbeidsprosjekter når det gjelder utenlandske investeringer. Gjennom de seneste år mener de å ha registret en kulturendring i bedriftene i fylket. Mange ledere i bedrifter har endret sin tilnærming til forretningsdrift, noe som også inkluderer forretningsetikk, hevder AREA.

Når det gjelder sikkerhet knyttet til investeringer har situasjonen vært vanskelig. Det finnes gode og dårlige selskaper i regionen som i resten av verden, ifølge AREA, men de tror i likhet med myndighetene på å finne løsninger gjennom praktisk prosjektarbeid.

Flere bedrifter i regionen mener det har skjedd store endringer etter at den nye guvernøren tiltrådte. Det forventes nå resultater og administrasjonen er mer internasjonalt orientert.

"Arkhangelsk Regional Association of Suppliers for Oil and Gas Industry Sozvezdye" er et leverandørnettverk. De ble etablert i 2006 med støtte fra Statoil, og er i dag en viktig

samarbeidspartner for StatoilHydro. Målet med nettverket er å bistå lokale bedrifter i arbeidet med å kvalifisere seg som leverandører til olje- og gassindustrien. De har ca 150 medlemmer.

Industrien i Severodvinsk har pr i dag ledig kapasitet, og denne kan økes med inntil 70 %. De innarbeider ny teknologi og det er en moderat økning i investeringene. Skipsbygging er en prioritert sektor, og det produseres både for militære formål og det sivile markedet. Oljeinstallasjoner er eksempler på hva som produseres. Plattformen som er motstandsdyktige mot is er særlig aktuelt. Leveranser til det norske selskapet Moss Maritime er et eksempel på en internasjonal kontrakt, og dette har gått bra, ifølge industrirepresentantene. Andre leveranser omhandler Hydra Marine, Siemens, Aker Solutions, oppdrettsanlegg til Norge og samarbeid med Det Norske Veritas.

Sevmash er det største verft, Zvezdochka nest størst og Onega leverer teknisk support til verftene. Det er mange små- og mellomstore bedrifter i Severodvinsk. Mange selskaper omgjøres for tiden til aksjeselskaper.

Alle de industrielle aktørene har registrert at norske selskaper ikke er spesielt aktive når det gjelder samarbeidsprosjekter. Utfordringene mener man kan knyttes til språklige hindringer og det er ikke full tillit blant partene. Alle vil utvikle sin egen industri og det må finnes en balanse mellom posisjonene for at slikt samarbeid skal oppstå, hevder de industrielle representantene i Arkhangelsk fylke.

En årsak til mistenksomhet og manglende tillit mener de skyldes ulik kontraktskultur. I Russland produseres ofte komplette installasjonsenheter, mens i Norge foretrekkes mange underleveranser som så settes sammen. Usikkerheten på norsk og russisk side, hevder representantene for industrien, dreier seg ofte om kontrakter, kvalitet og leveranser.

Sea Commercial Port of Arkhangelsk

Havnen har flere ganger forsøkt å få til samarbeid med norske havner, men konkret forretningssamarbeid har vært vanskelig å lykkes med så langt, og de savner aktive norske aktører. En strategi for å få forsert samarbeidet med norske havner er å velge enkle prosjekter, og så sørge for god gjennomføring, mener havnemyndighetene. Alle nordlige havner i Norge er interessante for dem når det gjelder samarbeid og samarbeidsprosjekter, og interessen strekker seg ned til Bergen. Arkhangelsk Sea Commercial Port utnytter i dag kun 30 % av kapasiteten. Til sammenligning har Murmansk havn en kapasitetsutnyttelse på 120 %, ifølge havnemyndighetene i Arkhangelsk. Tilbudet omhandler lagring, omlasting og levering. Når det gjelder planene om dypvannskai skal disse utvikles i et eget selskap, men det er ennå ikke realisert noe prosjekt for gjennomføring. Havnen vurderer for tiden utviklingsmuligheter innen fisketransport og frakt og omlasting av bygningsmaterialer.

Aeroflot Nord

Selskapet merker finanskrisens virkninger. Aeroflot Nord er et datterselskap av Aeroflot, men de har begrenset samarbeid med morselskapet. Det skjer for tiden investeringer i nye fly, og mindre maskiner er attraktive. Målet er å kvitte seg med alle russiske fly. Flyruten Arkhangelsk – Murmansk – Tromsø er svært viktig for Aeroflot Nord. Aeroflot Nord har hovedkontor i Arkhangelsk.

Strategier for fremtiden er:

- Utvikle flygninger mellom regionale sentra i det nordlige Russland
- Utvikle tilbudet for forretningsreisende
- Utvikle flygninger med mindre maskiner

Selskapet vurderer flyruter mellom St. Petersburg og det vestlige Norge, enten til Bergen eller Stavanger. En slik utvikling er sentralt i deres planer. Moskva er også en aktuell destinasjon i denne sammenheng. Aeroflot Nord har også eget turistbyrå.

Arkhangelsk regionens Kammer for Handel og Industri

Handelskammeret har ca 200 medlemmer, blant dem de største selskapene i regionen. De leverer ulike tjenester til medlemmene, deriblant sertifiseringer og internasjonale kontakter. Kammeret samarbeider med de øvrige handelskamre i Det nordvestlige Distrikt i Den Russiske Føderasjonen. Internasjonale kontakter går særlig mot Oulu og handelskammeret der. De hadde tidligere samtaler med Finnmark handelskammer om mulig samarbeid, men disse samtalerne er avsluttet uten resultater. NRHK har i to år på rad invitert representanter fra Arkhangelsk regionens Kammer for Handel og Industri til NRHKs hospiteringsprogram for representanter fra russiske handelskamre. Ny invitasjon vil bli sendt for 2009.

Arkhangelsk State Technical University

Det tekniske universitetet har nesten 14.000 studenter og 1.700 ansatte. Partnerne i Norge på utdannings- og forskningssiden kommer fra Narvik, Nord-Trøndelag, Bodø, Hedmark, Gjøvik, Stavanger, Tromsø og Trondheim. Særlig viktig er samarbeidet med Universitetet i Stavanger og NTNU innen olje- og gassfag. Samarbeidet støttes av StatoilHydro. Universitetet har et bredt samarbeid med næringslivet i Arkhangelsk fylke, og ønsker sterkere relasjoner til norsk og internasjonalt næringsliv.

3.3 Utdrag fra bedriftsmøter i forbindelse med prosjektet

Det gjengis et utdrag fra møter med ulike norske eller norskeide bedrifter, noe som både gir oversikt over norske aktiviteter i Arkhangelsk fylke og samtidig gir viktige innspill basert på bedriftenes erfaringer med næringsaktivitet i regionen.

StatoilHydro

Selskapene Statoil og Hydro har arbeidet lenge i forhold til Arkhangelsk fylke. Hydro har drevet leverandørutviklingsprosjekter, og blant annet laget en database på 700 russiske leverandørbedrifter for olje- og gassindustrien over hele Russland. Statoil støttet etableringen av leverandørnettverket Sozvezdye. I dag er nettverket fullfinansiert av StatoilHydro.

Selskapet har i tillegg samarbeid med Det tekniske universitetet (ASTU) og Pomor Universitetet. Med Pomor Universitetet går samarbeidet ut på å yte støtte til et bachelorprogram i samarbeid med NTNU. Samarbeidet med ASTU omhandler tildeling av stipendier til doktorgradskandidater med spesialisering innen subsea og støtte til kjøp av teknisk utstyr til bruk i undervisningen innen olje- og gassfag. Felles for alle aktiviteter til StatoilHydro er en overordnet samarbeidsavtale med Arkhangelsk fylke. Avtalen ble inngått i februar 2008, og er en videreføring fra aktivitetene til de to tidligere selskapene. Avtalen har fire hovedelementer med prosjekter knyttet til hvert element:

- 1) Leverandørutvikling
- 2) Utdanning
- 3) Miljø
- 4) Sosiale prosjekter

Wilson Crewing Agency, Arkhangelsk

Selskapet har sin historie tilbake fra 1996, og er blitt kjøpt opp av Jebsen i Bergen. Wilson er et russiskregistrert selskap, og selskapets representanter melder at de har ingen store utfordringer med å være et norskeid selskap med forretningsaktiviteter i Arkhangelsk. Mangel på kvalifiserte sjøfolk er den største utfordringen. De avholder ulike kurs for sine mannskaper, eksempelvis engelskkurs for sjøfolk, offiserkonferanser og kadettprogram. Omtrent 20 kadetter fra Arkhangelsk maritime skole

blir ansatt årlig. Et eget "training-senter" er etablert. 54 skip ble bemannet fra Wilson i 2008, og antallet er mer enn fordoblet siden 2002. Selskapet ser positivt på fremtidige utviklingsmuligheter.

Nordnorsk Skipskonsult (NSK)

Selskapet gikk inn i Arkhangelsk allerede i 2000, og er således ett av de norske selskapene med lengst erfaring i fylket. NSK driver med skipsdesign, og er et selskap med 100 % norsk eierskap registrert i Arkhangelsk. Gjennom et datterselskap har NSK også gjort noen investeringer i eiendomsmarkedet i byene Arkhangelsk og Severodvinsk. Som næringsaktør har den norske eieren fått flere praktiske erfaringer i Arkhangelsk fylke. Svak internettforbindelse er en praktisk utfordring, valg av russisk selskapsform er viktig og det finnes praktiske utfordringer med å få arbeids- og oppholdstillatelse. Severodvinsk by fremholdes å være et komplisert område for etableringer, og NSK fraråder utenlandske investeringer i byen.

GC Rieber Skinn Pomorye

Selskapet driver selfangst i Kvitsjøen, og er et russisk registrert selskap. Rieber Skinn Norge og Innovasjon Norges investeringsfond er inne på eiersiden. Det brukes ikke helikopter i jakten, og dermed spares kostnader. De har egen fabrikk, sysselsetter 35 personer, men sesongen er begrenset til tre måneder pr år. Største utfordring er kvotefastsetting, og den baseres på data fra et forskningsinstitutt i Murmansk. Instituttet har begrenset økonomi og utstyr, og det fører til usikkerhet for selskapet om kvotestørrelsen.

Innovasjon Norges fond

Gjennom investeringsfondene har Innovasjon Norge fokus på nordvest Russland. De har investert i eiendommer i Severodvinsk, men ønsker å trekke seg ut fra disse. I tillegg har de eierandeler i selskinnproduzenten GC Rieber Skinn Pomorye. Innovasjon Norge har også testet ut noen muligheter innen turisme i fylket. Arkhangelsk vurderes som en spennende region med god kompetanse. Innovasjon Norge mener at forretningsklimaet i Arkhangelsk er vanskelig og at de lokale og regionale myndigheter har gjort lite for å hjelpe de norske selskapene. Innovasjon Norges investeringsfond vil pr i dag ikke anbefale norske aktører å gjøre investeringer i Arkhangelsk fylke.

Sivatech

Sivatech har tidligere kartlagt næringsmulighetene i Arkhangelsk fylke, og de er etter deres mening mange. Selskapet har samarbeid med både fylkes- og bymyndighetene. I tillegg holder de kontakt med universitetsmiljøene og eiendomsbransjen. Sivatech vurderer investeringsmuligheter fortløpende, og en ide om et såkalt "Norway House" har vært vurdert både for Arkhangelsk og

Murmansk. Konseptet omfatter et innovasjons- og forretningscenter, og planene om etablering i Arkhangelsk opprettholdes for 2009.

Stor variasjon i småindustri og et høyt antall små- og mellomstore bedrifter vurderes som positivt. Transport av både personell og gods gjør det mindre attraktivt for norske aktører å velge Arkhangelsk, ifølge Sivatech. Andre russiske regioner kan fremstå som mer attraktive når det ikke er noen fortrinn i forhold til reisemessig og logistikkmessig nærhet til Norge og norske industrimiljøer. Likevel vurderes Arkhangelsk-regionen som attraktiv av Sivatech.

3.4 Andre norske næringsinteresser og noen prosjekter i Arkhangelsk

Aker Solutions

Selskapet har vært til stede i regionen over flere år. De eier 50 % av andelene i Zvezdochka Engineering, sammen med Zvezdochka skipsdesignbyrå. Andelen ble kjøpt fra det norske selskapet Kimek Offshore. Om erfaringene med eierskapet sier visepresident Audun Magnussen i Aker Solutions Eigersund, følgende til Norsk-Russisk Næringslivs-journals utgave 2/2008:

”Aker Solutions har hatt god erfaring med russisk personell fra dette selskapet i gjennomføringsfasen på Hammerfest LNG-prosjektet på Melkøya. Vi har også dratt nytte av deres ingeniørkompetanse på andre prosjekter, og vi tror Zvezdochka Engineering er et positivt bidrag til vår ingeniørkapasitet.”

Det Norske Veritas

Det Norske Veritas etablerte i midten av 2008 kontor i Severodvinsk by i Arkhangelsk fylke. Hovedvekten av aktiviteten knyttes til klassifisering av offshorerigger og skip, men de arbeider også med sertifisering av maskiner og utstyr. Kontoret har kun russiske ansatte. Sevmash er hovedsamarbeidspartneren på russisk side, og bakgrunnen for etableringen i Severodvinsk var et ønske om å følge de norske kundene som bestiller skip, installasjoner og utstyr fra verftet. Det Norske Veritas opplyser at en kontinuerlig tilstedeværelse i området er viktig for selskapet.

Hurtigruten

Selskapet har utredet mulighetene for lansering av et nytt reiselivsprodukt. Et konsept for opplevelsesturer i Kvitsjøen og Arkhangelsk. Ideen innebærer ankomst med fly til Arkhangelsk, og deretter fire til fem dagers rundtur i området – inkludert til øya Solovki (som er på Unescos verdensarvliste). Til Norsk-Russisk Næringslivs-journal opplyser selskapet at utredningsprosjektet

forventes avsluttet i 2009. Produktet kan tidligst komme på markedet i 2011-2012, ifølge markedsdirektør Olav Luhr.

Bedriftskompetanse VINN

Bedriftskompetanse VINN er et konsulentselskap med forankring i Nord-Norge. I Arkhangelsk er de representert gjennom selskapet Orto som lokal russisk samarbeidspartner.

Rambøll Storvik

Konsulentselskapet Rambøll Storvik etablerte i 2007 et kontor i Arkhangelsk, og ser på muligheter for prosjekter innen olje og gass, infrastruktur og miljø. Administrerende direktør Rune Rautio sier til Norsk-Russisk Næringslivsjournal 2/2008:

”Vi har utført flere oppdrag i Arkhangelsk som var bestilt av russiske institusjoner og selskaper som befinner seg utenfor fylket. Men vi håper også å få lokale kunder fordi vi forventer den samme økonomiske utviklingen i området som det er i andre regioner i Russland.”

Nordland reiseliv

Nordland reiseliv hadde i perioden 2003/2004 gjennomført et forprosjekt knyttet til muligheter for reiselivsutvikling sammen med næringen i Arkhangelsk. I 2007 ønsket de å gå i gang med et videreføringsprosjekt om reiselivssamarbeid med aktører i Arkhangelsk. Blant annet skulle det foregå markedsføring av reiselivet i Nordland overfor de russiske partnerne. Barentssekretariatet bevilget kr 250.000,- men midlene ble ikke tatt i bruk. Ifølge selskapet var det flere utfordringer og problemer som førte til at prosjektet ikke ble gjennomført. Reiselivsnæringen var på svært ulikt nivå i Norge og Russland, og grunnlaget for å gjennomføre reiselivssamarbeid med forretningsmessig forankring var ikke til stede.

Norsk Marinteknisk Forskningsinstitutt

Instituttet arbeidet blant annet sammen med Barlindhaug Norfico AS og en rekke russiske aktører for å undersøke muligheten for etablering av en Technopark/Innovasjonssenter i Severodvinsk by i Arkhangelsk fylke. Det var søkt om prosjektmidler fra Barentssekretariatet, og prosjektet skulle gjennomføres i 2007. Arbeidet stoppet opp og finansieringen ble ikke tatt i bruk. Norsk Marinteknisk Forskningsinstitutt opplyser at årsaken var store problemer med en kontrakt som skulle inngås med Severodvinsk byadministrasjon, og utfordringen var kulturforskjeller i synet på økonomi, dokumentasjon og revisjon.

Akvaplan Niva

Når det gjelder akvakultur i Arkhangelsk har Akvaplan Niva arbeidet med en utviklingsplan sammen med et russisk oppdrettselskap og SevPINRO. Prosjektrapporten er ikke ferdigstilt, og fokus er på oppdrett i ferskvann. Bruk av kysten til oppdrettsformål er vanskelig på grunn av isproblematikk.

SYSLAB

SYSLAB arbeider med å få mennesker som av ulike årsaker har vært ute av arbeidslivet tilbake til jobb, primært personer med høy utdanning. Selskapet arbeider i en rekke land, herunder Russland. Den russiske virksomheten startet i Moskva med etablering av ulike sentra. SYSLAB har i 2008 gjennomført et forprosjekt med formål å starte virksomhet i Arkhangelsk fylke.

3.5 Problematiske saker i Arkhangelsk fylke for norsk næringsliv

RossNor

Selskapet var en "joint venture" med Bjørn Bygg, Tromsø som norsk partner. Det oppstod uenighet mellom partene, og i 1994 ble norske medeiere i vindus- og dørprodusenten tvunget ut av selskapet, og aksjene ble solgt til den russiske partneren.

Selfa Artic

I 1992 overtok en norsk aktør Solombalaverftet i Arkhangelsk. Verftet ble overtatt nesten gratis, men kjøperen Skutvik Trebåter AS forpliktet seg til å bidra til å skaffe oppdrag og utvikle verftet. Ca 120 personer var ansatt i virksomheten. Bygging av trejoller for det norske markedet var opprinnelig forretningsplan, men markedet for slike båter var ikke særskilt positivt i Norge. Videre ble det bygget fiske- og yrkesbåter, og verftet lyktes i noen grad med eksport til Finland, Norge og Nederland.

I 2001 solgte den norske investoren sin aksjepost til Selfa Artic i Trondheim. De starter opp produksjon av fiskebåter i plast på verftet. Magasinet Seilas nr 1 2007 skriver at den nye eieren mottok alvorlige trusler, og så seg tvunget til å selge aksjeposten til en russer lokalisert i Moskva. Overtakelsen skjedde 1.1. 2006.

Britannia

I august 1994 ble det inngått kontrakt med Solombala skipsverft om bygging av en seilbåt – Britannia. Etter 12 års byggetid stod båten ferdig for levering i mai 2006. Kvaliteten på arbeidet er utmerket, i

følge den norske eieren, og byggeprosjektet ble bredt presentert i sentrale internasjonale Yacht – tidsskrifter og i norske media.

En russisk næringslivsrepresentant overtok senere verftet, og har siden nektet å utlevere den ferdigproduserte båten som er forskuddsbetalt av norsk eier. Saken er fremdeles uløst, og har vært ført for flere russiske rettsinstanser. Den norske aktøren har fått medhold i alle rettsinstansene, men ingen utlevering av båten har skjedd frem til i dag. Saken er godt kjent i det norske SMB-miljøet som jobber med Russland i det Høye Nord, og har bidratt til at mange er skeptiske til videre investeringer i Arkhangelsk. En rask implementering av rettsavgjørelsene med utlevering til den norske eieren vil bidra til markert bedring i oppfattelsen av Arkhangelsk som et vanskelig område for utenlandske investeringer generelt. En positiv løsning vil samtidig føre til at det russiske rettsapparatet øker sin anseelse blant andre potensielle norske SMB-investorer.

BB-bygg

Ideen var å undersøke mulighetene for produksjon av boliger basert på seksjoner. I tidlig fase ble boliger produsert i Estland, og aktørene ville etter planen teste ut produksjon i Arkhangelsk. Det var en russisk, en estisk og en norsk partner. Forsøket strandet blant annet fordi det var inngått avtale om kjøp av tomt fra en russisk aktør. Partene var gått til enighet om kjøpet, men plutselig grep fylkesmyndighetene inn og bestemte at den norske aktøren ikke fikk inngå i tomtehandelen. Tomten ble solgt til annen aktør, og alle norske selskaper (inkludert Innovasjon Norges investeringsfond) trakk seg ut. Dette skjedde i 2006. Initiativtakerne ble meddelt at den daværende guvernøren hadde besluttet at salget skulle skje.

Odfjells kontrakt med Sevmash

Næringslivsavisene E24 og NA24 har begge referert til Odfjells kansellering av en milliardkontrakt med Sevmash skipsverftet, noe som fant sted i begynnelsen av 2008, og ble meddelt i en børsmelding. Det var i 2004 Odfjell bestilte 12 kjemikalietanker fra det russiske verftet Sevmash i Severodvinsk. Fastpriskontrakten for skipene var opprinnelig på 500 millioner dollar, men ble senere økt til 544 millioner dollar. Rederiet skriver i en børsmelding at kanselleringen skjer etter en rekke forsinkelser kombinert med prisøkninger fra verftet, og i tillegg utstrakte samarbeidsproblemer. I tillegg sier rederiet i børsmeldingen:

”Odfjell vil videre kreve full kompensasjon for kostnader og tap som følger av bevisst gale handlinger og omfattende kontraktsbrudd fra verftets side.”

Sevmash opplyste i en pressemelding at problemene ble forårsaket av manglende finansiering, noe som igjen skyldtes ”kontraktsklausulen påtvunget av den norske parten”. Kontraktsprisen skal ha

blitt bundet til prisnivået i 2004, mens prisen på råvarer, og særlig stålpriser har økt betydelig siden kontraktsinngåelsen. Partene skal ha forhandlet om ny pris, men ikke oppnådd forlik. Sevmash opplyser at verftet skal fortsette å bygge de omtalte tankerne for deretter å selge dem til markedspris. Kommer ikke partene til enighet i oppfølgingen av den kansellerte kontrakten, går saken til voldgift i Sverige i henhold til kontrakten.

4. VURDERINGER

Norsk-Russisk Handelskammer har gjort noen vurderinger av næringsmulighetene for norske bedrifter og investeringsklimaet i Arkhangelsk som kan trekkes frem:

- Arkhangelsk har vært mye mer lukket for utenlandske investeringer enn for eksempel Murmansk. Området har vært preget av tung militærindustri, og kom relativt sent i gang med åpning mot internasjonale miljøer.
- I møter med myndighetene tok NRHK opp noen problematiske erfaringer for norsk næringsliv, samt dagens begrensede resultater når det gjelder nærings samarbeid mellom Arkhangelsk fylke og Norge. Arkhangelsk har hatt et relativt dårlig rykte blant enkelte norske investorer etter noen uheldige episoder, og har behov for et bedre image i Norge.
- Reaksjonene NRHK fikk var at myndighetene var glade over å få slike tilbakemeldinger, og det ble i alle møter presisert at det nå var en ny guvernør og et nytt ledelsesteam i fylkesadministrasjonen som ønsker samarbeid med internasjonalt næringsliv og som vil bidra til å legge til rette for utenlandske investeringer i fylket.
- Severodvinsk er et lukket militært område. Det anbefales ikke å gjøre investeringer i Severodvinsk by med mindre føderale myndigheter endrer bestemmelsene og åpner byen for tilgang for utenlandske borgere. I og med at området er en militær sone kan utenlandske næringsdrivende når som helst bli utestengt/ikke få tillatelse til å besøke byen – og de vil dermed være avskåret fra sine egne investeringer. Status for byen bestemmes føderalt, og regionale myndigheter kan pr i dag ikke overprøve bestemmelsene.
- Den nye guvernøren i Arkhangelsk har ved flere anledninger overfor norske myndigheter uttrykt ønske om å invitere norske investorer til aktivt samarbeide med fylket. Russisk lovgivning knyttet til garantier for investeringer baseres på et føderalt rammeverk. I mange tilfeller er det likevel nødvendig for regionale myndigheter å utfylle den føderale lovgivningen noe, særlig for å fremstå som et attraktivt område for utenlandske investorer.
- Arkhangelsk fylke ønsker for tiden utenlandske investeringer til infrastrukturprosjekter og annen utvikling i regionen. Arbeidet med å vurdere lovgivning har ifølge myndighetene

startet. NRHK har i møter spurt fylkesmyndighetene om hvordan de ser for seg forretningsmodeller, avkastning og garantier for slike investeringer, men har fått uklare svar på slike spørsmål. Det kan tyde på at fylkesmyndighetene pr nå ikke er kommet langt nok i prosessen med å legge til rette for utenlandske investeringer i infrastruktur.

- I Russland er det intern konkurranse om å trekke til seg investeringer mellom ulike regioner, og Arkhangelsk har ikke fremstått som særlig attraktiv for norske aktører så langt. Det viser nivået på norske investeringer i fylket.
- På tross av mange utfordringer for utenlandske investorer har Arkhangelsk fylke mange spennende muligheter for utenlandske investorer og selskaper som vil drive handel. Næringslivet er variert, det finnes et betydelig antall små- og mellomstore bedrifter, og det er et sterkt teknologisk miljø og teknologisk kompetanse. Arkhangelsk er en tradisjonell russisk by som kan være interessant for norske aktører. Kultur, mennesker og dagligliv har sterkt russisk særpreg.
- Det er fullt mulig å drive lønnsom forretningsvirksomhet i Arkhangelsk for norske selskaper og russiske selskaper eid av norske aktører. Det Norske Veritas, Wilson og Nordnorsk Skipskonsult er blant flere gode eksempler på vellykket etablering i Arkhangelsk. Felles for disse selskapene er at verdiskapingen skjer gjennom kompetanse, og ikke gjennom tunge investeringer i eiendom, fabrikker eller utstyr.
- Skipsverftene i Severodvinsk har ledig produksjonskapasitet, og det gir alltid mulighet for norsk industri. Utfordringer med kontrakter og forretningskultur må løses, og det er krevende, men mulig.
- Store investeringer i eiendom og produksjonsfasiliteter har til nå vist seg vanskelig. Myndighetene har ifølge flere norske aktører ikke bidratt til å sikre slike investeringer, og kontakten med offentlig byråkrati har ikke vært lett. Norsk-Russisk Handelskammer anser pr i dag at store investeringer i Arkhangelsk har et betydelig risikoelement – større enn i flere andre russiske regioner.
- Potensialet for rådgivningstjenester, konsulentvirksomhet og eksempelvis teknisk consulting er betydelig.
- Havnemyndighetene ønsker samarbeid med norske aktører. Mulighetene er tilstede for dette innen forsknings- og utviklingsprosjekter – særlig innen logistikk-løsninger og forretningsmessig samarbeid om godstransport (felles tilbud og distribusjon).
- Aeroflot Nord ønsker å utvikle nye flyruter fra St. Petersburg og Moskva mot Norge, og da i første rekke til andre byer enn Oslo. Norske regioner har en mulighet til å samhandle med selskapet og å presentere seg som en aktuell destinasjon.
- Innen landbasert oppdrett finnes flere utviklingsmuligheter. Spesielt med tanke på at tilgangen til elektrisk kraft øker i Arkhangelsk fylke.

- Universitetene er aktive, og særlig det tekniske universitetet er knyttet mot regional industri. De har i tillegg flere internasjonale bedriftskontakter. Styrket samarbeid innen kompetanse, forskning og innovasjon er en viktig utviklingsmulighet for norsk side.

5. MULIGE TILTAK OG OPPFØLGING

For å styrke næringsrelasjonene mellom norsk næringsliv og Arkhangelsk fylke er det flere mulige tiltak og oppfølgingsaktiviteter som kan skje:

- En rundebordskonferanse med lokale myndigheter/næringsliv og norsk næringsliv bør gjennomføres for klargjøring av utestående problemer, men også for å formidle muligheter og frembringe informasjon til norske næringslivsaktører om fylkets forretningsmuligheter. Norsk industri har i dag et mangelfullt nærvær i Arkhangelsk, og industrien i Arkhangelsk en enda sterkere manglende tilstedeværelse i Norge.
- Transportløsninger som omfatter flyvninger Øst-Vest mellom Arkhangelsk og Norge til nedsatt reisetid bør vurderes. Slik situasjonen er i dag bruker man en hel dag for å komme seg frem til fylket fra Oslo. Løsninger ved samvirke på transportsiden med andre land i Barentsregionen med tilhørende koordinerende og eksisterende flyruter – for eksempel via St Petersburg eller Tromsø – bør vurderes. Under Barents Industrial Partnership - konferansen i Arkhangelsk nylig lovet leder av Lapplands Handelskammer, Timo Rautajoki, at det innen ett år skal finnes en tversgående flyrute Rovaniemi-Arkhangelsk. De kompliserte transportløsningene hemmer samhandelsutviklingen med nærliggende land og markeder. Bedrede transportløsninger – om så i et par sommermåned – vil kunne bidra til gjensidig økt turismeutvikling som ofte representerer et gjennombrudd for økt kontakt, mellomfolkelig forståelse og etter hvert handel.
- Lovgivningsarbeidet for investeringer generelt og utenlandske spesielt, herunder rettshåndhevelsen av utenlandske investeringer, må forseres lokalt. Dette er et møysommelig arbeid. Man kan eventuelt vurdere fra norske myndigheters side å tilby råd og veiledning innenfor sektoren ved å bidra til en ønsket utvikling, herunder hospitering av representanter fra administrativ side på et dertil egnet og tilrettelagt kompetansehevende lovgivningsprogram i Norge. Dette må imidlertid først og fremst være et ønske fra russisk side, og rapportskriver er ikke kjent med hvor langt man er kommet i dette arbeidet i fylket.
- Arkhangelsk fylke og næringsliv bør på bakgrunn av ovennevnte presentere fylkets forretningsmuligheter både i Nord- og Sør-Norge, for bedre å promotere fylkets muligheter overfor industrien i nabolandet. Det bør i denne sammenheng vurderes etablering av tvillingby-arrangementer mellom Arkhangelsk og en eller to sentrale byer i Sør-Norge med interesser i Nord. Slike relasjoner bidrar ofte til økt engasjement utover det normale, og

knytter både fylker og kommuner tettere opp mot hverandre – noe som igjen vil kunne bidra til økt integrering av økonomi og næringsliv i Arkhangelsk med norske strukturer/industri på sikt.

- Både norsk og russisk næringsliv, og industrien i Arkhangelsk har mange felles interesseområder innen olje og gass og maritim sektor. Disse kjerneområdene bør fortsatt gis økt fokus fra norsk side, samtidig som nye sektorer etter hvert kobles til. Prosjektutvikling mellom Arkhangelsk Sea Commercial Port og norske havner, FoU-institusjoner og næringsaktører er en god måte å styrke relasjonene til regionen. Logistikk er et viktig satsingsområde, og det kan vises til flere prosjekter i Norge med intern utvikling av havner når det gjelder teknologisk/økonomisk logistikk.
- For å vise handlekraft og skape entusiasme for norsk SMB-satsing er det viktig å finne en endelig løsning på Britannia-saken. Saken symboliserer – jo lengre den er uløst – hvilke vansker en norsk små/mellomstor bedrift kan komme opp i, selv om rettsinstansene i byen alle har gitt norsk eier medhold og saken nå verserer i rettsapparatet i Moskva. Båten befinner seg dog i Arkhangelsk. Etter NRHKs oppfatning kan norske myndigheter her bidra særdeles konstruktivt ved å ta saken opp med den nytilsatte Guvernøren under det forestående utenriksministerbesøket, med formål å få fortgang i implementeringen av rettsvedtakene.
- Universitets-, forsknings- og kompetansesamarbeid er også konsepter som kan styrkes og utvikles videre. Her er det betydelig og god erfaring å bygge på ved flere miljøer i Norge, særskilt i Nord-Norge. Kompetanseprosjekter bør inkludere næringsliv for å styrke bedrifters verdiskaping, og samhandling med industrielle aktører er nødvendig for å sikre en slik forankring.
- Utvikling av SMB-sektoren er sentral for russiske myndigheter med tanke på å oppnå en solid og stabil middelklasse i Russland innen 2020. Norge har bred erfaring med utvikling av små og mellomstore bedrifter, og det bør derfor iverksettes tilsvarende prosjekter i Arkhangelsk med lokale tilpasninger som SIVA og Innovasjon Norge har i Murmansk, jamfør Sivatechs planer. Dette kan godt innledningsvis begynne med at NRHK, SIVA og Innovasjon Norge i felleskap legger til rette ulike tiltak for fremming av slikt samarbeide- og kompetanseoverføring i løpet av vår/høst 2009. Dette ble gjennomført i mindre skala i Krasnodar sist år, og møtte stor lokal interesse.
- Forskningsparken i Narvik og NRHK har for øvrig en søknad inne i Utenriksdepartementet om finansiering av et prosjekt for lokalisering av språkutdanning i russisk for norske næringslivsledere i Arkhangelsk. Vi har i fellesskap lagt opp til nettopp gjennomføring i Arkhangelsk – som er en tradisjonell russisk by og også sentrum for den tidligere Pomorhandelen – og som derved vil bidra til å gjøre Arkhangelsk mindre fremmed for norske næringslivsledere og bedriftsrepresentanter. Dette vil medvirke til at flere bedrifter på sikt vil oppsøke byen for å undersøke forretningsmulighetene. Det kan naturlig nok også legges inn informasjonsmøter med både myndigheter og bedrifter om forretningsmuligheter, selv om språkutdanning er det primære for søknaden.

6. VEDLEGG – OVERSIKT OVER VEDLEGG

- "The economic and investment potential of Arkhangelsk Region" – By Administration of Arkhangelsk Region
- Presentasjon fra "Arkhangelsk Regional External-economic Association" og "Arkhangelsk regional Association of Suppliers for Oil and Gas Industry Sozvezdye"
- Presentasjon fra "Arkhangelsk State Technical University"
- Britannia-saken med diverse dokumentasjon